

Kategoria: Edukacja, Kultura i Sport
Opublikowano: czwartek, 06, maj 2021 09:34
Joanna Gryboś-Chechelska
Odsłony: 444

Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu skierowało do konsultacji międzyresortowych i publicznych projekt Ustawy o uprawnieniach artysty zawodowego. Ustawa cywilizuje warunki pracy artystycznej oraz zapewnia najniższym zarabiającym twórcom minimum bezpieczeństwa socjalnego w postaci dostępu do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych. Koszty projektowanych rozwiązań nie obciążą podatnika, ponieważ będą finansowane z wpływów z tzw. opłaty reprograficznej i opłaty od czystych nośników (tzw. rekompensata na rzecz uczciwej kultury) uiszczanej przez producentów i importerów sprzętu elektronicznego. Rekompensata na rzecz uczciwej kultury od wielu lat funkcjonuje już w większości krajów europejskich, m.in. w Niemczech, Francji, Włoszech i na Węgrzech.

Realna sytuacja twórców w Polsce

Projekt Ustawy o uprawnieniach artysty zawodowego jest odpowiedzią na szereg postulatów zgłaszanych od wielu lat przez środowisko artystyczne. To próba wdrożenia rozwiązań odpowiadających na najpilniejsze potrzeby artystów w Polsce. 60 proc. z nich znajduje się w trudnym położeniu (zarobki poniżej średniej krajowej), zaś 30 proc. w bardzo trudnym (zarobki poniżej płacy minimalnej, przy konieczności samodzielnego opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne). Tylko niecałe 7 proc. artystów można zaliczyć do osób względnie zamożnych. Ponadto większość, bo aż 54% twórców pracuje w ramach umowy o dzieło, 30% pracuje bez żadnej umowy, a jedynie ok. 14% może liczyć na umowę o pracę na czas nieokreślony.

Niestabilność zatrudnienia i niskie zarobki powodują, że artyści w Polsce żyją poza systemem ubezpieczeń społecznych. Około połowa artystów nie posiada żadnego tytułu do ubezpieczenia zdrowotnego. Twórców nie stać na odprowadzanie składek emerytalnych, przez co po osiągnięciu wieku emerytalnego nie przysługuje im emerytura.

Założenia projektu ustawy

Celem Ustawy o uprawnieniach artysty zawodowego jest ucywilizowanie warunków pracy artystycznej. Zapewnia najniższym zarabiającym twórcom minimum bezpieczeństwa socjalnego w postaci łatwiejszego dostępu do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych. Każdej osobie profesjonalnie wykonującej działalność artystyczną (żyjącej z działalności artystycznej), która potwierdzi, że ma udokumentowany dorobek artystyczny lub jest absolwentem studiów drugiego stopnia uczelni artystycznej, przysługiwać będą określone w ustawie uprawnienia, w tym możliwość uzyskania wsparcia w okresach braku lub znacznego obniżenia dochodów.

Artyści będą mogli potwierdzić uprawnienia wskazując dorobek artystyczny poświadczony przez wybrane przez siebie stowarzyszenie artystyczne lub związek twórczy reprezentatywne dla swojego zawodu. Absolwenci uczelni artystycznych przez 5 lat od ich ukończenia będą mogli zamiast dorobku przedłożyć dyplom ukończenia uczelni. Instytucją zarządzającą procesem będzie Polska Izba Artystów – nowoczesny podmiot łączący cechy instytucji publicznej i samorządu środowisk artystycznych: aż 14 z 21 członków Rady Izby to reprezentanci organizacji artystycznych wybierani w wyborach środowiskowych.

Potwierdzenie uprawnień nie będzie jednak obowiązkowe i nie warunkuje działalności artystycznej – ani amatorskiej ani zawodowej. Jedyną konsekwencją niepotwierdzenia będzie brak możliwości skorzystania ze wsparcia, które oferuje ustawa.

Finansowanie systemu nie obciąża podatnika

W zamierzeniu projektodawców koszty tworzonego systemu nie obciążą podatnika (nie będą co do zasady finansowane z budżetu państwa). Będą one pokrywane w pierwszej kolejności z części wpływów z tzw. opłaty reprograficznej i opłaty od czystych nośników pobieranej od większej liczby urządzeń niż obecnie (w szczególności od urządzeń nowoczesnych), m.in. komputerów, tabletów, pamięci elektronicznych oraz dysków twardych. Takie rozwiązania są obecnie stosowane w większości krajów europejskich. Część wpływów z opłaty będzie nadal przekazywana artystom za pośrednictwem Organizacji Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi, a część zasili – tworzony ustawą - Fundusz Wsparcia Artystów Zawodowych, którego głównym celem jest finansowanie dopłat do ubezpieczeń społecznych artystów o najniższych dochodach.

Opłata reprograficzna, funkcjonująca w Polsce od 1994 r., nie jest podatkiem, ponieważ wpływy z niej nie zasilają i nie będą zasilać budżetu państwa ani samorządów terytorialnych. Jest formą zryczałtowanej jednorazowej rekompensaty oddawanej artystom przez producentów i importerów sprzętu elektronicznego umożliwiającego tzw. dozwolony użytek osobisty (tj. korzystanie na własne potrzeby z rozpowszechnionego już chronionego utworu), co znacząco zwiększa popyt na urządzenia elektroniczne. Opłata zazwyczaj pobierana jest od urządzeń służących do kopiowania i odtwarzania muzyki, filmów, obrazów i tekstów, m.in.: komputerów, tabletów, kopiarek, odtwarzaczy czy SmartTV, a także czystych nośników danych (płyty, dysków, pendrive'ów, kart pamięci etc.). Z reguły nie podnosi cen detalicznych urządzeń – poziom cen wynika z uwarunkowań rynkowych i polityki cenowej wielkich koncernów technologicznych Azji i Stanów Zjednoczonych.

Dla przykładu w Niemczech, gdzie ściągalność opłaty od urządzeń audio-video wynosi ponad 330 mln EUR rocznie (jest blisko 200 razy wyższa niż w Polsce, gdzie wynosi jedynie 1,7 mln EUR), cena wielu popularnych urządzeń elektronicznych jest o kilka do kilkunastu procent niższa niż w Polsce.

Źródło: MKDNIŚ